

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Catechismvs, Dat is, De Christelijcke leeringhe/ in
maniere van t'samen-sprekinghe tusschen den Meester
ende den Discipel**

Coster, Franciscus

T'Antvverpen, 1607

Vande gheboden der H. Kercke.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39385

ons sprekke-woordt / oft denissen hebben souden:
by-sonder dat ghebodt / dat wy dick-maelder pleeg-
ghen t'ouer-treden.

Wande gheboden der Heyligher Kercken.

M. Ist ghenoegh, dat-men dese thien ghebo-
den onder-houdt?

D. Neen't: maer wy moeten oock onder-houden
de gheboden der H. Kercken / om daer deur oock
te toonen dat wy Godt beminnen / ende onses
moeders der heyligher Kercken op-rechte kinde-
ren sijn.

M. Seght die.

- D. 1. De gheboden heylighe daghen sult-dy
vieren.
2. Ende dan oock Misse hoozen / met goede ma-
nieren.
3. Gheen ghebodene vasten-daghen sult-dy
haken.
4. Ghy sult uwen Priester eens s'jaers v biechte
sprekken.
5. Ende nutten / omtrent Paeschen het lichaem
ons Heeren.

Dit ghebidt de heylighe Kercke vol eeren.

M. Waer-om heeft ons de H. Kercke dese din-
ghen gheboden?

D. Om den wille haers bypdegoms Christi
claerder uyt te legghen.

M. Hoe soo?

D. Want Christus heeft ons beuolen te bidden /
vasten / ende het H. Sacrament des outaers te ont-
ont-

ontfanghen : maer hy en heeft niet upt-gheleght den tijdt oft maniere . Dat verclaert ons hier de heylighe Kercke.

Het eerste ghebodt.

M. VVat beveelt ons d'eerste ghebodt ?

D. Niet alleen de son-daghen / maer oock alle gheboden heylighe daghen te vieren / niet min dan den Son-dagh.

M. VVie heeft de heylighe daghen in-ghestelt ?

D. De heylighe Kercke : deur de selue auctoriteit daer sy den Sabboth in den Son-dagh verandert heeft.

M. VVaer-om heeft sy die in-ghestelt ?

D. 1. Tot memorie der mysterien ende wel-daden Christi : om hem daer af te dancken. 2. Tot eere der Heylighen : om heur ghebeden ende hulpe te begheren. 3. Tot instructie der Christenen : die deur de heylighe daghen gheleert worden / van de glorie des hemels / van t' H. Sacrament des outaers / van t' daghe-vier / van d'leuen der Heylighen / om die nae te volghen / ende van vele andere dinghen / die ons ghelooue ende Christen Geligie aen-gaen.

Het tweede ghebodt.

M. VVat ghebidt het tweede ghebodt ?

D. Alle Son-daghen ende heyligh-daghen / ten minsten / een gheheele Misse hooren.

M. VVat is Misse hooren ?

D. Teghen-wozdigh zijn / daer-men Misse doet /
ende

ende sijn intentie voeghen met de intentie des Priesters.

M. Hoe voeght-men sijn intentie met d'intentie des Priesters?

D. Als wy niet begheerte ende meyninghe daer sijn / om deelachtigh te wesen van t Sacrificie dat daer gheoffert wordt / ende ons begheuen tot bidden / sonder ghewillighe verstroptheydt.

M. VVie isser verbonden, op Son-daghen ende heylighe daghen Misse te hooren?

D. Alle Chyistene menschen / die tot het ghebruyck huns verstandts ghecomen sijn / ten ware dat sy deur siechten / ghevanghenissen / oft eenighe andere wettelijcke redene belet sijn.

M. En is men op gheen andere daghen hier toe ghehouden?

D. Neen't: nochtans ist seer gheraden / alle daghe Misse te hooren. Want wy vercrighen hier de gratie Godts / quijt-scheldinghe der pynen die wy deur onse sonden verdient hebben: ende / om de teghen-wordigheydt des lichaems Christi / verweruen wy lichtelijcker wat wy begheren: ende wy worden hier deur oock bewaert van vele quaedts ende onghelucks / ende verboordert in onse tijdelijcke affairen / want Godt beschickt onse saecken al-soo / dat-men deur den tijdt niet en verliest / die-men besigh is met Misse te hooren.

M. VVat moet-men doen, om profijtelijck Misse te hooren?

D. Men moet deur al maecken dat-men van t'beghin sel totten eynde / met een groote uytwendighe ende in-wendighe reuerentie / daer teghen wordigh sij: aen-ghesien wy vastelijck ghe-loouen / dat Chyistus onse Saligh-maecker daer selue

selue op-geoffert wordt/ ende met ontallijcke Engelen/ daer in persoone is.

M. Wat sullen wy best onder de Misse doen?

D. Ons scoolen-hoedken / oft eenighe andere goede ghebedekens lesen / oft yet goedts peysen: ende dat tot omtrent het midden der Missen/ oft/ tot dat-men onsen Heere gaet op-heffen.

M. Hoe bidt ghy, als-men onsen Heere op-heft?

D. Ick groete ende aen-bidde v / o Heere Jesu Christe / wiens waer-achtigh / gheheel / ende leuende lichaem / siele / ende Godtheydt ick hier / onder de ghedaente des broodts / teghenwordigh belijde: ende bidde oodtmoedelijck / dat v belieue / deur de verdienste van v bitter lijden / my sterck van ghelooue te maecken / vast inde hope / ontsteken in liefden / supuer van herten / ende verduidigh in alle lijden ende teghen-spoedt. Amen.

M. Wat ghebedt spreeckt ghy, als-men den kelck op-heft?

D. O Heere Jesu Christe / wiens waerachtigh bloedt / vereenicht met v leuende ende glorieus lichaem / siele / ende Godtheydt / ick hier onder de ghedaente des wijns teghenwordigh belijde: Ick aen-bidde v / oodtmoedelijck begherende / dat v ghelieue / deur d'uyt-stortinghe van dit alderheylighste bloedt / alle mijne sonden al-soo uyt te wasschen / dat ick daer mede niet meer besmet en worde / ende gratie te gheuen / om v te beminnen bouen al / ende mijnen naesten ghelijck my seluen.

M. Wat doet ghy nae de consecratie?

D. Ick bidde veur leuende ende doode / seggende oft peysende: O Heere Jesu Christe / ick bidde v oodtmoedelijck / dat ghy deur dit sacrificie my / mijn

¶

mijn

mijn ouders / vzienden / wel-doenders / ende alle de ghene / daer ick schuldigh ben veur te bidden / wilt bewaren van alle quaedt / ende gheuen dat ons alder-noodt-saeckelijckste is. Heere / ick offere v oock dit heyligh sacrificie / veur de bekeeringhe van alle sondaren : ende veur de sielen / die in t'vage-vier zijn / princijpaliick / daer ick schuldigh ben veur te bidden / ende veur den gheheelen staet der heyligher Kercken.

M. Wat doet ghy noch meer ?

D. Ick maecke my daer nae bereedt / om / ten minsten gheestelijcken / het heyligh Sacrament t'ontfanghen / segghende oft peysende : O lieue Heere / t'is my hertelijcken leedt / dat ick v opt met eenighe sonde vergramt hebbe : ick neme vastelijck veur my / mijn leuen te beteren / ende ick bidde v / wilt-se my vergheuen / deur de cracht van dit sacrificie : ende maectt my deelachtigh van t'elue / ende comende in mijn siele / maectt my eenen mensche naer v herte. Amen.

M. Wat soude-men noch profijtelijcken inde Misse connen doen ?

D. Quer-peysen de passie ende het lijden onses Heeren Jesu Christi : dat ons deur de Misse ende cerimonien / die-men daer in ghebruyckt / beteectent ende gherepresenteert wordt.

M. Leert my, hoe de Passie onses Heeren, deur de cerimonien der Misse, beteectent wordt.

D. Deur den Confiteor, die de Prieester / neder-ghebooght zijnde beneden den outaer / leest / wordt ons beteectent het ghebedt / dat Christus veur sijn passie in t' hofken dede. Ende deur het ghene dat de Prieester doet aen de rechte sijde / daer-men den Epistel leest / worden ons gherepresenteert de
pijnen

pijnen die hy van den Joden gheleden heeft: ghe-
lijck deur het ghene / dat aen de sincke sijde ghe-
schiebt / het lyden / hem van den Heydenen aen-
ghedaen.

M. Wat wordt ons deur de ghebeden die secre-
telijck ghelesen worden, ende de verschey-
dene Cruycen die inde Missē gheschieden,
beteeckent?

D. Het stil-swijghen / groote patientie / ende het
in-wendigh lyden / dat onse Saligh-maecker als-
dan ghevoelde.

M. Waer deur wordt ons sijn Cruycinghe, en-
de het uyt-storten van sijn heyligh bloedt
beteeckent?

D. Deur het op-heffen der heyligher hostien en-
de des kelcks: ghelijck deur de seuen begheerten
van den Pater noster, die de Priester luyde leest/
de seuen woorden / die hy aen t' Cruys hanghende
ghesproken heeft / beteckent worden.

M. Waer toe dient het breken der hostien in
drij stucken?

D. Om deur d'eerste breken sijn doodt te represen-
teren: in de welcke sijn siele van sijnen lichaeme
ghescheyden is. Dat namaels van het Cruys af-
gedaen zijnde / seer eerlijcken begraven is. D'welck
ons deur het nutten des H. Sacraments te ken-
nen ghegheuen wordt. In d'ander wordt beteeck-
kent d' openinghe sijner sijden / daer wāter ende
bloedt op d'aerde uyt-liep / daer-om wordt dat
derde stuckken inden kelck gheworpen.

M. Waer-om wordt de Mis-boeck wederom
nae de Communie ghedraghen van de slinc-
ke sijde, tot der rechter sijden?

D. Om ons hier deur te leeren / dat de Joden nae
D 2 de doodt

de doodt onses Saligh-maekers niet gheruft en hebben: maer alle neerstighepdt ghedaen/om sijn glozie te verduysteren. Waer in sy te vergheefs arbeeydden: want hier deur is hy te meer bekint gheworden / niet soo seer den Joden (want hy die verlaten heeft) als den Heydenen/ die hy gratie ghegheuen heeft om het op-recht ghelooue t'aenbeerden. Het welck ons te kennen ghegheuen wordt / deur het Euangelie dat in't eynde der Misse/ aen de sincke sijde ghelesen wordt.

M. V Wat wordt ons te kennen ghegheuen, deur de habijten oft cleederen, die de Priesters in de Misse ghebruycken?

D. Deur de Stoule, Manipel, ende Gordel, de banden daer onse Saligh-maeker in sijn passie mede ghebonden is. Deur het Amict, daer de Priesters sijn hoofdt mede bedeckt / als hy sy-seluen beghint te cleeden / wordt ons beteeckent den doeck daer sijn ooghen mede verbonden waren. De Albe, bediedt ons het wit cleedt / dat Herodes tot eenen spot hem aen-ghedaen heeft. Deur de Casuyffele, wordt ons gherepresenteert den purperen mantel / die hem de soldaten nae sijn gheeffelinghe aen-deden.

Het derde ghebodt.

M. V Wat ghebiedt ons het derde ghebodt?

D. De gheboden vasten-daghen / nae de gewoonte des Bil-doms daer-men in woont / te vasten.

M. V Welck zijn dese gheboden vasten-daghen?

D. Den gheheelen Vasten: dat is / eenen tijdt van
van

van 40. daghen / die begint op den Asch-woens-
dagh / ende duert tot Paeschen toe.

M. VVaer-om heet-men den eersten dagh van
dese 40. daghen, Asch-woens-dagh?

D. Om dat dan de hoofden van de Christenen/
nae de oude ende loffelijcke ghewoonte der heylig-
gher Kercken / met aschen (die deur veel schoone
ghebeden ghewijt zijn) van de Priesters gespreydt
ende gheteekent worden : om hier deur tot oodt-
moedighedyt ende penitentie vermaent ende ver-
weckt te worden . ghelijck-men oock den lesten
Son-dagh van dese viertigh daghen / den Palm-
son-dagh noemt / om dat de H. Kercke all- dan
deur sekere ceremonien ende ghebeden / palin oft
olijf-tacken wijt / tot een ghedenckenisse van de
olijuen ende palm-tacken / die van de Jerusa-
lemsehe mannen af-ghehouwen ende inden wegh
ghespreydt waren / als Christus onse Saligh-
maecker met grooten triumphhe deur sijn doodt
binnen Jerusalem ghecomen is . Welcke oljue
ende palm-tacken groote crachten teghen de too-
uerije ende andere listen des dupuels hebben :
ghelijck oock doen de keerssen / die op onser lie-
uer Vrouwen Licht-misse dagh ter eeren onses
Saligh-maekers ghewijt worden. die all-dan in
den tempel te Jerusalem van sijn heylighe Moe-
der Gode gheoffert wierdt : wiens lichaem deur
het wasch der keerssen / ende de siele deur de wier-
ke / ende sijn Godtheyt deur het licht beteekent
wordt.

M. VVaer-om gheeft-men al-sulcken ghewijde
keerssen den menschen die in hun uysterste
oft vonnisse ligghen ?

D. Ten eersten / op dat sy sijn deur / van de listen

des byandts souden bevyjdt zijn. Ten tweeden/
om heur te vermaenen dat sy hen bereyden / met
de vijf wijse maeghden heuren bruydegom Chri-
sto met brandende lampen / dat is / met een herte
vol van goede wercken / uyt een brandende liefde
ghedaen / te gheuoete comen. Ten derden / om
daer deur te beteekenen / dat sy in't selue gheloo-
ue steruen / d'welck sy in't doopsel (daer-men hen
dese keerste gaf) ontfanghen hebben.

M. VVelcke daghen zijnder noch gheboden
te vasten , bouen de veur-seyde viertigh
daghen?

D. De Quater-tempers ende alle Vigilie-dagen.

M. Hoe moet-men vasten?

D. Ten eersten / moet-men den gheheelen Va-
sten / oock t' Son-daghs (hoe-wel men dan niet
en vastet) vleesch / epers / ende supuel deruen : ten
zij dat de Bisschop het supuel toe-laet : maer op
andere vasten-daghen magh-men supuel ende
eperen eten. Ten tweeden / men moet maer
eens s' daeghs eten / ende dat omtrent mid-dagh:
hoe wel het gheozloft is / s' auondts een collatie
te nemen / naer de ghewoonte der Chzistenen /
meer tot medecijne / dan tot voedsel.

M. VVie is ghehouden te vasten?

D. Alle menschen / die een-en-twintigh iaeren
oudt zijn / ende gheen wettelijck belett en hebben
deur cranchheydt / armoede / oft arbeyde / etc.

M. Wanneer moet-men bouen de vastenda-
ghen noch vleesch deruen?

D. Op alle Vrij-daghen / ende Sater daghen /
ende sommighe andere / nae de ghewoonte des
landts daer-men woont : als / in dese landen / op
S. Marcus dagh / ende in de drij Cruyl daghen.

Het

Het vierde ghebodt.

M. Wat ghebedt ons het vierde ghebodt?

D. Ten minsten eens s'iaers ons stellen in scaete van gratien : biechtende alle onse sonden veur den Priester/ die maght heeft ons te hoozen.

M. Hebben alle Priesters gheen maght biechte te hooren?

D. Neen hy : want om biechte te hoozen / en is niet ghenoech Priester te zijn / ende authoziteyt hebben van Gode de sonden te vergheuen : maer hy moet oock iurisdicctie hebben / dat is / hy moet als rechter ende ouerste onder-saten hebben / wiens sonden hy hooze / ende houde oft vergheue.

Het vijfde ghebodt.

M. Wat beueelt ons het vijfde ghebodt?

D. Dat alle die tot iaeren der discretien ghecomen zijn / ten minsten eens s'iaers het H. Sacrament des outaers ontfangen / omtrent Paelschen : dat is / tusschen Palm-son-daghy ende beloken Paelschen.

M. Doet hy oock dood-sonde , die dese gheboden ouer-tredet?

D. Jae hy : om datse ons gheboden zijn van onse moeder de H. Kercke / van de welcke Christus seght : In dien yemandt de H. Kercke niet en hoort, dat is / niet onder-danigh en is / houdt hem als een Heyden ende sondigh mensche. ende S. Cyprianus : Die de heplighe Kercke veur sijn moeder niet en heeft / en sal oock Godt veur sijnen vader niet hebben.

M. Wat verstaet ghy hier, deur de heylighe Kercke?

D. Principelijck den Paus van Roomen / de Bisschoppen ende Prelaten: die de hoofden zijn vande vergaderinghe der Christenen / ende maght van Gode hebben / om wetten te maecten / ende de Christenen te verbinden de selfde t' onder-houden. Want van hen-lieden seght onse Salighe-maecker: Die v-lieden hoort, die hoort my; ende die v-lieden versmaedt, die versmaedt my.

M. Hebben dese gheboden langhe gheweest?

D. Jae sy: van t'beginsel der N. Kercke. Want hoe-wel dat op diuersche tijden sommighe heylighe daghen ende vasten-daghen in-ghestelt zijn: nochtans van de tijden der Apostelen / heeft de N. Kercke bouen den Son-daggh / vele heylighe daghen onder-houden: ende oock vasten-daghen / niet alleen de viertigh dagen in den Vasten / maer oock Quater-temper ende sommighe Vigilien / ende twee daghen ter weken.

M. Wordt niemant van't onder-houden deser gheboden uyt-ghenomen?

D. Niemandt / die-se onder-houden can sonder letsel sijns lichaems / oft sonder merckelijcke schade sijns tijdelijcks goedts: Daer-om vrouwen die groot gaen / oft supghen / oude menschen / kinderen / siecken oft ongheballighe / ende die grooten lichaemelijcken arbepdt doen / zijn van vasten ghe-excuseert.

Het